

Notities over Nederlandse zeewieren I

I. Mol

(Stichting Europese Algologen, Amsterdam)

Inleiding

Sinds het afsluiten van de kopij van de Flora van de Nederlandse Zeewieren (Stegenga & Mol, 1983a) zijn langs de kust al weer diverse nieuwe soorten aangespoeld aangetroffen. In dit en een volgend artikel worden van deze soorten beschrijvingen en illustraties gegeven, teneinde het overzicht over de in Nederland aangetroffen zeewieren zo volledig mogelijk te houden. Van *Champia*, *Crouania* en *Callophyllis* werd elders al melding gemaakt (Mol, Perk & Stegenga, 1983), maar beschrijvingen ontbraken nog. In deze serie artikelen zullen tevens enkele soorten de revue passeren die de laatste jaren op afwijkende vindplaatsen zijn gevonden.

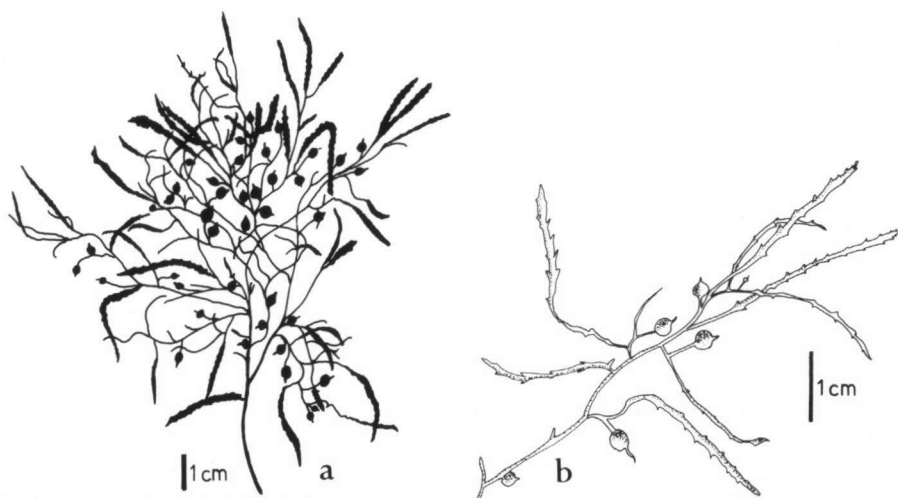

Fig. 1.

(L.) Børg., Vlissingen, 5.vii.1982; a: habitus; b: detail.

Beschrijvingen

De beschrijvingen zijn in eerste instantie gebaseerd op volwassen exemplaren, zoals deze in hun autochtone verspreidingsgebied voorkomen. Daarnaast wordt aangegeven of de in Nederland aangespoelde exemplaren hiervan afwijken. Ten slotte wordt de oecologische en geografische verspreiding van de soort langs de Europese Atlantische kust genoemd op grond van gegevens uit de volgende werken: Hamel (1931-1939), Newton (1931), Kylin (1944, 1947, 1949), Gayral (1966), Ardré (1969), Kronmann & Sahling (1977), Rueness (1977), Coppejans (1982a, 1982b) en Irvine (1983).

Sargassum natans (L.) Børg. (fig. 1, a-b)

Los drijvende thalli zonder vasthechtings- of voortplantingsorganen; de soort plant zich uitsluitend vegetatief voort. Donkerbruin van kleur; rijk en vrij willekeurig vertakt. Drijfblaasjes rolrond met een kort filamentje op de top. Lancetvormige blaadjes met aan de randen kleine stekelvormige proliferaties. De hoofdassen van het Nederlandse exemplaar (van ongeveer 15 cm) zijn dicht bezet met Bryozoën.

Walcheren, aangespoeld op het strand ten westen van Vlissingen, 5.vii.1982, leg.: H. Stegenga.

Het genus *Sargassum* ontbreekt in zijn geheel ten noorden van Nederland. In Engeland en Nederland komt autochtoon alleen *S. muticum* voor. *S. natans* dringt van de overige soorten aangespoeld nog het meest noordelijk door. Deze soort werd een enkele keer gevonden rond de monding van de Taag, in Frans Baskenland, in Normandië, in de vorige eeuw een enkele keer op onze kust en die van het Duitse eiland Norderney. Dit Nederlandse exemplaar is derhalve de meest noordelijke recente vondst. Het exemplaar was in goede conditie.

Champia parvula (C. Ag.) Harv. (fig. 2, a-b)

Thalli van enkele centimeters lang vormen dichte bossen door in elkaar gestrengelde,

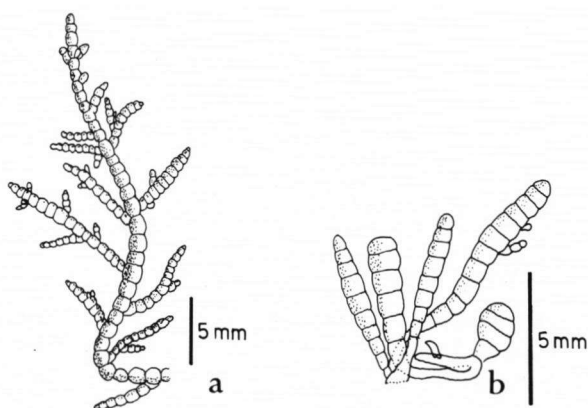

Fig. 2. *Champia parvula* (C. Ag.) Harv., habitus; a: Salcombe, Engeland, 15.IX.1978; b: Texel, 18.XII.1982.

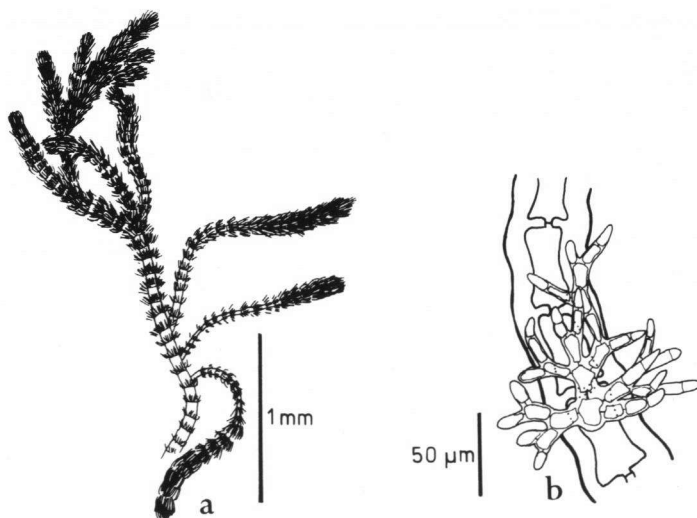

Fig. 3. *Crouania attenuata* (C. Ag.) J. Ag., Texel, 18.XII.1982; a: habitus; b: detail hoofdas en één determinate lateraal (naar tekeningen van H. Stegenga).

veelal tegenoverstaande zijtakken. De Nederlandse exemplaren zijn maximaal 1 cm lang en vormen, met enkele exemplaren bijeen, kleine bosjes. Assen circa 1 mm in diameter, polysifoon van opbouw: een één cellaag dikke buis, hol, behalve bij de insnoeringen waar diafragma's zijn gevormd. De leden zijn ongeveer even lang als breed, maximaal twee keer zo lang als breed.

Laag-eulitoraal epifytisch op kleinere algen, vooral roodwieren, veel in getijdepoelen; niet algemeen.

Texel, aangespoeld bij de Koog en Loodsmansduin, 18.XII.1982, leg.: I. Mol & H. Stegenga; tussen Zandvoort en IJmuiden, aangespoeld op *Himanthalia elongata* en op plastic, 29.XII.1982, leg.: F.A. Perk.

Volgens Irvine (1983) komt de soort niet voor ten noorden van West-Ierland, Zuid-Engeland en de Kanaaleilanden. Opgaven van vondsten noordelijker dan deze gebieden berusten op verwarring met *Chylocladia verticillata*, die verscheidene zijtakken per segment heeft (*Champia* vaak één of twee), terwijl vrijwel ieder segment zijtakken draagt (bij *Champia* hebben ten hoogste drie aan elkaar grenzende segmenten zijtakken en dan een aantal weer niet).

Crouania attenuata (C. Ag.) J. Ag. (fig. 3, a-b)

Thallus monosifoon, tot 5 cm, meestal circa 1 cm, vaak met veel exemplaren dicht bijeen. Hoofdassen circa 75 µm in diameter met al of niet talrijke vertakkingen. Op de tussenwanden van de hoofdascellen staan zeer dichte kransen determinate lateralen die vele malen dichotoom vertakt zijn; de basale cellen hiervan zijn 10-15 µm in diameter. Tetrasporangia tetrahedraal gedeeld. De cystocarpes staan in oksels van eindstandige hoofdasvertakkingen. In het Nederlandse materiaal werden geen voortplantingsorga-

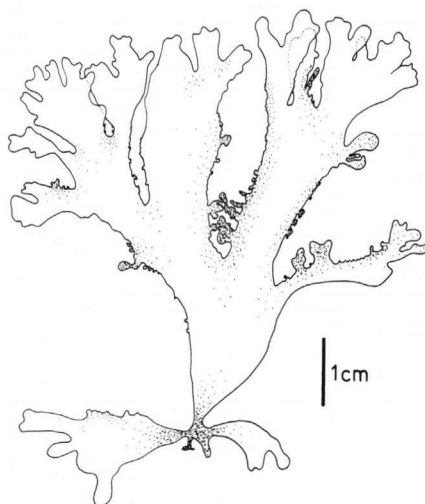

Fig. 4. *Callophyllis laciniata* (Huds.) Kütz.; habitus plant met proliferaties, Texel, 4.I.1983.

nen aangetroffen. De exemplaren zijn ongeveer 0,5 cm lang en hebben weinig vertakte hoofdassen.

Epifytisch op kleinere algen.

Texel, aangespoeld tussen de Koog en Loodsmansduin, op plastic, 18.XII.1982, leg.: I. Mol & H. Stegenga.

De noordgrens van deze soort ligt ter hoogte van Zuid-Engeland en de Kanaaleilanden. In Engeland en Frankrijk is de soort echter zeer zeldzaam. In Noordwest-Spanje en vooral in Portugal is zij algemener; in Portugal vaak in grote aantallen bijeen op *Corallina mediterranea*.

Callophyllis laciniata (Huds.) Kütz. (fig. 4)

Thallus afgeplat, dun maar kraakbenig, met een kleine hechtschijf. Tot 20 cm groot, het grootste Nederlandse exemplaar meet 7 cm. Waaivormig vertakt, insnijdingen deels tot bij de basis, deels weinig diep. Bij fertiele exemplaren zijn de randen dicht bezet met circa 1 mm grote proliferaties met cystocarpes (zie figuur). Bij oudere exemplaren groeien deze proliferaties soms uit tot grote onregelmatige vertakkingen. Medulla van grote veelhoekige cellen met daartussen kleine veelhoekige cellen; het geheel wordt omgeven door een enkele lagen dikke cortex van zeer kleine celletjes.

Een soort van rotsen en stenen, maar ook epifytisch op *Laminaria*'s. Meestal sublitoraal, ook wel in laag-eulitorale poelen.

Texel, aangespoeld tussen de Koog en Loodsmansduin, op *Himanthalia elongata*, 18.XII.1982, leg.: I. Mol & H. Stegenga; Texel, aangespoeld tussen paal 9 en 20, op *Himanthalia elongata*, 4.I.1983, leg.: F.A. Perk & H. Stegenga.

De soort komt voor van Scandinavië tot Marokko, maar is ten noorden van Engeland en Normandië veel zeldzamer dan zuidelijk daarvan. Spoelt in Engeland en Frankrijk regelmatig aan, in België in mindere mate.

Nieuwe vindplaatsen

Van de volgende drie soorten, reeds beschreven in Stegenga & Mol (1983a), zijn de volgende nieuwe vindplaatsen te melden.

Leathesia difformis (L.) Aresch. is een soort die voornamelijk voorkomt in eulitorale poelen, maar ook wel in rustig getijdewater en in stagnante wateren. Was tot nu toe de verspreiding van deze soort in de Oosterschelde beperkt tot Kats (Stegenga & Mol, 1983b), op 16.iv.1984 troffen wij enkele exemplaren aan in de hoog-eulitorale poel bij Sas van Goes.

Punctaria latifolia Grev. was in Zeeland tot nu toe alleen bekend van de Grevelingen. Op 16.iv.1984 vonden wij een aantal exemplaren in de poel bij Sas van Goes. Het is opvallend dat *Leathesia* en *Punctaria*, alleen in flinke aantallen bekend van de Grevelingen, nu gelijktijdig bij Sas van Goes worden gesignaleerd. Dit temeer daar de milieu-omstandigheden in deze poel sterk overeenkomen met die in de Grevelingen. Door de hoge ligging van de poel stroomt er alleen bij hoge tijen vers zeewater in, zodat het water een stagnant karakter heeft.

Pogotrichum filiforme Reinke werd op 16.iv.1984 in grote hoeveelheden op enkele planten *Laminaria saccharina* gevonden. Deze groeiden op de strekdam ten westen van de poel bij Sas van Goes. Tot nu toe was deze soort alleen bekend van *Laminaria* op Texel.

Een woord van dank gaat uit naar F.A. Perk en H. Stegenga, die beiden behulpzaam waren bij het verzamelen van materiaal. H. Stegenga gaf toestemming een figuur te gebruiken. Het Beijerinck-Popping Fonds verleende subsidie aan de auteur.

Literatuur

- Ardre, F., 1969. Contribution à l'étude des algues marines du Portugal. Port. Acta Biol. 10, p. 137-555.
- Coppejans, E., 1982a. Zeewierengids voor de Belgische en Noordfranse kust II, Beschrijvingen Groen- en Bruinwieren, Stentor 17, p. 157-254.
- Coppejans, E., 1982b. Zeewierengids voor de Belgische en Noordfranse kust III. Beschrijvingen Roodwieren. Stentor 18, p. 255-392.
- Gayral, P., 1966. Les algues des côtes francaises. Paris.
- Hamel, G., 1931-1939. Phéophycées de France. Paris.
- Irvine, L.M., 1983. Seaweeds of the British Isles, 1: Rhodophyta, 2A: Cryptonemiales (s.s.), Palmariales, Rhodymeniales. London.
- Kornmann, P. & P.H. Sahling, 1977. Meeresalgen von Helgoland. Helgol. wiss. Meeresunt. 7, p. 1-289.
- Kylin, H., 1944. Die Rhodophyceen der schwedischen Westküste. Lunds Univ. Årsskr. NF Avd. 2, 40 (2), p. 1-104.
- Kylin, H., 1947. Die Phaeophyceen der schwedischen Westküste. Lunds Univ. Årsskr. NF Avd. 2, 43 (4), p. 1-99.

- Kylin, H., 1949. Die Chlorophyceen der schwedischen Westküste. Lunds Univ. Årsskr. NF Avd. 2, 45 (4), p. 1-79.
- Mol, I., F.A. Perk & H. Stegenga, 1983. Aangespoelde algen van het stormseizoen 1982-1983. Het Zeepaard 43, p. 97-105.
- Newton, L., 1931. A Handbook of the British seaweeds. London.
- Rueness, J., 1977. Norsk Algeflora. Oslo.
- Stegenga, H. & I. Mol, 1983a. Flora van de Nederlandse zeewieren. Hoogwoud.
- Stegenga, H. & I. Mol, 1983b. Some marine brown algae new or rare to the Netherlands. Acta Bot. Neerl. 32, p. 153-162.

Notes on Netherlands seaweeds 1

Four species considered to be newly found drifting ashore are described and illustrated: *Sargassum natans* (L.) Borg., *Champia parvula* (C. Ag.) Harv., *Crouania attenuata* (C. Ag.) J. Ag. and *Collophyllis laciniata* (Huds.) Kütz. In addition some notes are made on new records of *Pogotrichum filiforme* Reinke, *Leathesia difformis* (L.) Aresch. and *Punctaria latifolia* Grev.